

ально-технічне забезпечення та врахувати енергетичну вартість природних ресурсів.

Література

1. *Трегобчук І. В.* Концепція сталого розвитку для України // Вісник НАН України. — 2002. — № 2.
2. Пояснювальна записка до проекту Концепції переходу України до сталого розвитку.
3. *Назаренко І. І., Смага І. С., Польчина С. М., Черлінка В. Р.* Землеробство та меліорація: Підручник / За ред. І. І. Назаренка. — Чернівці: Книга-XXI, 2006. — 543 с.
4. *Учение В. И. Вернадского о ноосфере и глобальные проблемы современности.* — М., 1988.
5. Концепція переходу України до сталого розвитку http://www.greenparty.ua/news/development/development-news_13880.html
6. *Гнатенко О. Ф., Сірий А. І., Дацько Л. В., Сташкевич І. В.* Наслідки деградації ґрунтів // Агрохімія і ґрунтознавство: Міжвідомчий темат. наук. збірник. — Харків, 2002. — С. 44—45.
7. *Тихенко О. В.* Обґрунтування та ефективність ґрунтозахисного землеробства при вирощуванні озимої пшениці // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — 4. — 2006. — (37) — том 1.
8. *Бойко И. П.* Проблемы устойчивости сельскохозяйственного производства. — Ленинград: Л.Г.У, 1986. — 168 с.
9. *Шубравська, Корсак Л. М.* Чинник та індикатори сталого розвитку агросфери // Економіка АПК. — 2005. — № 12. — С. 15—20.
10. *Короткова О.В.* Сталій розвиток економіки: сутність, значення, чинники // Вісник аграрної науки Причорномор'я. — Вип. 4. — 2007.
11. *Зубець М. В., Гончарук.* Водогосподарсько-меліоративний комплекс на службі врожаю. — 1999.

І. П. Соловій, канд. сіль.-госп. наук,
доцент кафедри екологічної економіки,
Національний лісотехнічний університет України,
М. П. Душна,
асистент кафедри екологічної економіки
Національний лісотехнічний університет України

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ І СУСПІЛЬНОГО ПРОГРЕСУ В СВІТЛІ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

The need for greening of economy and societal development are discussed in the paper. The theoretical approaches of environmental economics, ecological economics, green economics and physical economy are compared and its institutionalization as scientific disciplines described.

During the transition to the sustainable development it is important to follow the idea of societal progress. We analyzed main indicators which are used already internationally to measure the progress of society and concluded that GPI (Genuine Progress Indicator) has several advantages in comparison with others. It is integral indicators which consider economic, environmental, and social dimensions including many non-market values. In comparison with GDP it takes into account more than twenty issues of increasing or decreasing the human well-being. It's already tested in Australia, Germany, France, Netherlands, and the USA at national and regional levels and can be considered as an alternative to GDP.

To build sustainable and desirable future we should change dominated traditional system of economic development which ignores the needs of ecological sustainability and social justice by redesigning strategies, institutions, policy instruments, and vision of societal progress.

Вступ. Нинішній світ потребує принципово нової економіки. Зміна клімату, незворотні втрати біорізноманітності, забруднення довкілля, фінансова криза, загострення енергетичних конфліктів, неконтрольованість процесів глобалізації — виклики, що гостро постали перед людством, закорінені в домінуючій економічній системі. Ті науковці, політики, представники громадських організацій, які не сприймають як незворотній процес реалізацію найбільш песимістичних сценаріїв розвитку цивілізації, пропонують та відстоюють альтернативні підходи.

Генеральний секретар ООН Бан Кі Мун у доповіді «Доба зеленої економіки» зазначає: «Ми маємо історичний досвід значних економічних трансформацій: промислова революція, технологічна революція, ера глобалізації. У теперішній час ми знаходимось на порозі іншої доби — доби «зеленої економіки»... Розпочавши із визначення планетарних обмежень та розуміння мудрого використання ресурсів, «зелена економіка» розглядає економіку як вмонтовану в суспільство, яке у свою чергу є частиною більшої екосистеми» [15].

Проростки цієї нової економіки стають все помітнішими на тлі все ще переважно «коричневого, а не «зеленого» економічного ландшафту. В Мексиці в лісовому секторі додатково працевлаштовані 1,5 млн працівників для розширення лісорозведення та лісовідновлення. В Китаї екологічно спрямовані капіталовкладення зросли з 170 млн доларів у 2005 р. до 720 млн доларів у 2008 р. Буквально за кілька років Китай став світовим лідером у сфері сонячної та вітрової енергії, у виробництво яких залучено понад один мільйон працівників. Щоправда, як забруднювач світового довкілля Китай, за деякими оцінками, уже наздогнав США, однак згадані позитивні тенденції є відрадними. В Бразилії на виробництві біопалива працевлаштовані майже один мільйон працівників. У Німеччині в найближчі роки планують учетверо

збільшити частку екологічно чистих технологій виробництва і досягнути 16 % від загального виробництва із зайнятістю вищою ніж в автомобільній галузі. За прогнозами UNEP інвестиції у так звану «низьковуглецеву» енергетику у 2020 р. досягнуть 1,9 трлн доларів. Фінансова криза може сповільнити розвиток цих тенденцій, однак, не дивлячись на кризові явища, капітал неодмінно перетікатиме у сферу екологічного підприємництва.

Без усвідомлення взаємопов'язаності фінансової та екологічної кризи неможливо запропонувати вихід із нинішньої ситуації. Те, що одні називають «екологічною кризою», а інші «соціально-економічною кризою», під кутом зору ноосферної теорії є тим самим явищем [22].

Економічні теорії екологізації та гармонізації суспільного розвитку.

Екологізація суспільного розвитку — це концепція, що передбачає екологізацію економічної і соціальної політики та оздоровлення духовної сфери за допомогою системи ефективних інструментів з метою забезпечення стійкості екологічних систем і усунення глобальних, національних і регіональних екологічних загроз [3].

Розвиток наукової думки, спрямованої на екологізацію економічної діяльності, знайшов відображення в сучасних наукових теоріях, які інституціоналізовані в таких дисциплінах, як економіка довкілля, екологічна економіка, фізична економія, зелена економіка та ін.

Економіка довкілля (environmental economics — англ.) — це підгалузь економіки, що зосереджує увагу на екологічних проблемах (забруднення, негативні зовнішні ефекти, оцінювання неринкових послуг довкілля), та ефективному розміщенні — процесі розподілу ресурсів для виробництва різних товарів і надання послуг.

Асоціація економістів довкілля і ресурсів (Association of Environmental and Resource Economists — AERE) заснована в 1979 р., а вже у 1981 р. вона налічувала 575 членів, сьогодні — понад 800 членів у понад 30 країнах світу. Журнал Journal of Environmental Economics and Management, вперше виданий в 1974 р., у 1983 р став офіційним журналом асоціації. З 1981 р. виходить вісник — AERE Newsletter, який містить політичні есе, інформацію про наукові симпозиуми, видання збірників праць, нові публікації, звіти про дослідження.

Асоціація тісно співпрацює з Європейською асоціацією економістів довкілля і ресурсів (European Association of Environmen-

tal and Resource Economists). Відбулись три світові конгреси економістів довкілля і ресурсів: у 1998 р. у Венеції (Італія), 2002 р., Монтере (США), у 2006 р. у Кіото (Японія).

Українські вчені мають значний доробок у сфері економіки довкілля, зокрема в обґрунтуванні економічної сутності процесів природокористування, системи економічних інструментів екологічної політики, здійснюється підготовка магістрів з економіки довкілля та природних ресурсів [1].

Екологічна економіка (ecological economics — англ.) бере до уваги окремі теоретичні положення економіки довкілля, однак базується на іншому підході. Як зазначає Ю. Ю. Туниця, «предметом екологічної економіки є вивчення шляхів вибору раціональних способів виробництва матеріальних благ в умовах обмежених природних ресурсів, необмежених потреб та нестабільних (динамічних) умов природного життєвого довкілля» [4].

Екологічна економіка спрямована на вивчення взаємозалежності і коеволюції господарської діяльності людини та природних екосистем. Її метою є «здорова економіка в здоровій екосистемі», яка забезпечує високу якість життя для всіх людей, оскільки добробуту людини не можна досягти, якщо ліквідувати екосистеми. Екологічна економіка прагне базувати економічне мислення і практику на фізичній реальності, особливо фізичних законах і знанні біологічних систем. Покращення людського добробуту пропонується запевнити через планування для сталого розвитку екосистем і сталого розвитку суспільства.

Науковий інтерес до того, щоб ліквідувати протиріччя між екологією і економікою зародився в 1960-х роках (якщо не раніше), зокрема в роботах Kenneth Boulding та Herman Daly [9, 10], перші ж формальні зусилля звести разом екологів і економістів датуються початком 1980-х рр. Першою організаційною подією на цьому шляху став симпозіум «Інтеграція екології та економіки» (Салтсjobаден, Швеція, 1982). Багато із його учасників пізніше стали засновниками журналу Ecological Economics і Міжнародного товариства екологічної економіки (International Society for Ecological Economics, скорочено ISEE), зокрема Robert Costanza, Herman Daly, Charles Hall, Bruce Hannon, Ann-Mari Jansson, H.T. Odum, David Pimentel.

У 1989 р. у видавництві Elsevier Science вийшло в світ перше число журналу «Ecological Economics», головним редактором якого був Robert Costanza, а заступниками Herman Daly, Ann-Mari Jansson, та David Pearce. Журнал на початку виходив раз у квар-

тал, пізніше став виходити щомісяця, а зараз належить до найвпливовіших академічних журналів у світі.

Упродовж 1988 р. було сформоване Міжнародне товариство екологічної економіки (ISEE). У 1990 р. в м. Вашингтоні відбулась перша його конференція, звіт про яку був опублікований у всесвітньо знаному журналі Science. Після конференції відбувся трьохденний науковий семінар, за результатами якого видано книгу, що висвітлює цілі та проблематику екологічної економіки, як нової науки та політичні рекомендації [11]. Відтоді кожні два роки відбуваються конференції ISEE — у Стокгольмі (Швеція), Сан Хосе (Коста Ріка), Бостоні (США), Сант-Яго (Чилі), Канберрі (Австралія), Сузі (Туніс), Делі (Індія). Максимальна присутність на них складала понад 1500 учасників.

До складу ISEE входять регіональні відділення: Австралійсько-Новозеландське, Аргентино-Уругвайське, Африканське, Канадське, Бразильське, Європейське, Індійське, Російське, у США.

Актуальні сфери сучасних досліджень з екологічної економіки:

Моделювання. Розроблення моделей, спрямованих на те, щоб інтегрувати економічні та екологічні аспекти прикладних еколого-економічних проблем — менеджменту біорізноманіття, кліматичних послуг екосистем, використання природних ресурсів (напр. рибальство в океанічних водах).

Рівність. Пошук відповіді на питання, як досягнення рівності між окремими особами, країнами і поколіннями в цілому співвідноситься із сталістю розвитку.

Індикатори. Стремління переорієнтувати суспільний розвиток, посиливши (чи замінивши) традиційні індикатори (такі як ВВП) біофізичними індикаторами, такими як екологічний слід (ecological footprint), соціальними індикаторами, такими як освіта жінок, та індикаторами, спрямованими на всеохоплююче оцінювання суспільного прогресу (Genuine Progress Indicator).

Межі. Дослідження властивостей екологічних і соціальних систем, що діють як «межі» розвитку і ті межі, до яких створений людиною капітал може замістити природний капітал.

Торгівля і розвиток. Як сучасна політика, спрямована на заохочення економічного розвитку шляхом високої мобільності капіталів, впливає на контроль природних ресурсів, здатність країн здійснювати управління екологічними системами та розподіл добробуту.

Оцінка. До якої міри ми можемо виміряти вартість неринкових послуг, які постачаються екосистемами і як ми можемо сти-

мулювати охоплення екологічних та соціальних цінностей в економічній діяльності.

Політичні інструменти. Пропозиції щодо покращення використання політичних інструментів для забезпечення сталого розвитку. Наприклад, як запровадити системи екологічних дозволів і зобов'язань у торгівлі у поєднанні із податковою еко-реформою.

Екологічна економіка схожа в дечому з зеленою економікою і теорією людського розвитку (human development theory — англ.).

В Україні, не дивлячись на її ізоляцію в часи СРСР від наукових шкіл країн з ринковою економікою, цей напрямок розвивався, а за роки незалежності розгорнена плідна співпраця із провідними науковими школами Північної Америки та Західної Європи. В Національному лісотехнічному університеті України створено Інститут екологічної економіки.

Зелена економіка (green economics — англ.) напрямок, сформований в економічній науці впродовж двох останніх десятиліть, який виходить насамперед з того, що економіка є компонентом природного довкілля, в межах якого вона функціонує. Концепція зеленої економіки містить ідеї інших напрямків економічної науки і філософії, таких як феміністична економіка, постмодернізм, екологічна економіка, економіка довкілля, антиглобалізм, теорія міжнародних відносин. Теорія зеленої економіки базується на трьох аксіомах: а) неможливо безконечно розширювати сферу впливу людини в обмеженому просторі; б) неможливо вимагати задоволення безкінечно зростаючих потреб в умовах обмежених ресурсів; в) всі процеси на поверхні Землі є взаємопов'язаними.

Прихильники зеленої економіки критикують неокласичну школу економіки за те, що в її рамках природні і соціальні чинники розглядаються як екстерналії, які вважаються фіксованими і не аналізуються в динаміці. «Зелені економісти» вважають економічне зростання позбавленим сенсу, оскільки воно суперечить першій аксіомі. «Зелена економіка» прагне:

1. Створити економічні умови, за яких процвітатимуть соціальна та екологічна справедливість та вигоди для всіх людей, інших видів, планети в цілому та її систем [14].

2. Реформувати чинну економічну науку в дисципліну, яка не схвалює того, що незначна частина суспільства є багатою, а інша частина не має мінімальних засобів для існування. Як зазначає Welford, «якщо ми надаватимемо особливу увагу поміркованості і достатності замість максимізації виробництва, споживання, доходів і прибутків, то це матиме радикальний, фундаментальний

вплив на шлях, яким йде наше життя, і те, яким чином ми трактуємо довкілля» [23].

3. Заснувати нову дисципліну [20], школу наукової думки [6] чи онтологію в домінуючій економіці [16] заради того, щоб їх вплив на суспільне життя виявився настільки суттєвим, що це дало б змогу усім членам суспільства брати участь в економічному процесі із однаковими владними можливостями, правами та впливом на процес прийняття рішень.

У 2004 р. у Великобританії створено Інститут зеленої економіки (The Green Economics Institute), а з 2007 р. у світ виходить журнал *International Journal of Green Economics*.

Фізична економія. Наукова школа фізичної економії започаткована французькими фізіократами у другій половині XVIII ст., продовжена С. А. Подолінським і з 80-х років XIX ст. існує як українська школа. Первинність фізичної економії як складової економічної думки та її світоглядний характер є чинниками, які спричиняють суттєвий вплив на інші компоненти не лише економічного, а й гуманітарного знання [5].

За межами України ідеї фізичної економії пропагує Інститут Шиллера із осідком у м. Вашингтон, США. У книгах та статтях LaRouche [17—19], який базується на працях В. Вернадського, зроблено спробу сформулювати принципи фізичної економії та на їх основі запропонувати геополітичні та макроекономічні вирішення глобальних проблем розвитку.

Окремі ідеї фізичної економії інкорпоровано у трансдисциплінарному підході екологічної економіки. Найбільш релевантними у цьому контексті є роботи одного із інтелектуальних фундаторів екологічної економіки N. Georgescu-Roegen, які наголошують на ролі другого закону термодинаміки, залежності стійкості економічної системи від зростання ентропії, максимального рівня повторного використання ресурсів та максимального використання відновних ресурсів [13].

Оцінювання суспільного прогресу в контексті основних завдань сталого розвитку. Заниження реальної вартості послуг екосистем зумовлене застосуванням невідповідних індикаторів економічного розвитку та прогресу. Традиційні макроекономічні індикатори (ВВП, ВВП) ігнорують деградацію довкілля. Зростання показників цих індикаторів за останні десятиліття зумовлене в значній мірі ресурсно-виснажливим техногенним розвитком та забрудненням довкілля. Неадекватними вимірниками суспільного прогресу вважають ВДП та ВВП учені, що належать до науко-

вих шкіл екологічної економіки, фізичної економії, зеленої економіки [8, 12, 21, 22].

Протилежним підходом може видаватись вимірювання зростання у фізичних параметрах — кіловат-годинах електроенергії, тонах зерна чи сталі і т. д. Однак якщо ці параметри і ближчі до реальності, аніж результати чисто грошової оцінки, вони все ж не охоплюють важливу, визначальну рису фізичної економії: пізнавальну діяльність людини. Наприклад, можна досягнути вражаючих показників зростання у фізичних показниках виробництва, а водночас мати сповільнення наукового і технологічного прогресу, виснаження ресурсів, і в результаті падіння фізичної ефективності економіки [22]. Тому тільки всебічний розвиток людини, який забезпечує її довготривале виживання, а не короткочасне економічне процвітання, є свідченням прогресу.

Сучасні макроекономічні індикатори беруть до уваги той факт, що обсяг виробництва далеко не завжди характеризує добробут суспільства, тому для вимірювання прогресу використовуються показники, що деякою мірою відображають складові суспільного прогресу. Це зокрема [2]: індекс бідності (Poverty index); індекс Робіна Гуда або Гувера (Robin Hood index or Hoover index); індекс Тейла (Theil index); індекс Сьюта (Suits index); індекс людської бідності (Human Poverty Index); індекс фізичної якості життя (Physical Quality-of-life Index, PQLI); індекс гендерного розвитку (Gender-related Development Index, GDI); «валове національне щастя» (Gross National Happiness, GNH); індекс «щасливої планети» (Happy Planet Index, HPI).

За останні десятиліття економістами розроблялися різні способи інтегрального вимірювання суспільного прогресу, такі як [2]: міра економічного добробуту (Measure of Economic Welfare, MEW); «сталий» національний дохід (Sustainable National Income, SNI); вимірювач справжніх заощаджень (Genuine Saving — GS); «зелений» ВВП (Green Gross Domestic Product, Green GDP); індекс стійкого економічного добробуту (Index of Sustainable Economic Welfare, ISEW); індикатор справжнього прогресу (Genuine Progress Indicator, GPI).

Інтегрований еколого-економічний індикатор на національному макрорівні був би ідеальним інструментом для прийняття рішень. Такий індикатор інформував би наскільки сталим є розвиток країни, наскільки екологічно орієнтованою є траєкторія цього розвитку [8].

Аналізуючи індикатори, що вимірюють різні аспекти суспільного добробуту, можна дійти висновку, що найважливішим інди-

катором, який дає можливість приймати ефективні рішення щодо розвитку всієї соціо-еколого-економічної системи, є інтегральний індикатор, що об'єднує різні аспекти оцінки суспільного прогресу. Таким інтегральним індикатором, що враховує неспівмірні економічні, екологічні і соціальні елементи суспільної діяльності, а також деякі види неринкової діяльності та водночас дає інформацію про справжній прогрес, є індикатор справжнього прогресу (Genuine Progress Indicator — GPI). GPI уже знайшов практичне застосування в низці країн світу — Нідерландах, Франції, Німеччині, Австралії, США та Канаді.

Основним елементом GPI є індивідуальні витрати споживання (що в свою чергу є значною частиною ВВП), які скориговані на Gini-індекс, що відображає нерівність розподілу доходів у суспільстві. Складовими індикатора суспільного прогресу є вартість діяльності домашніх господарств, догляду за дітьми і особами похилого віку, вільного часу, добровільних громадських робіт та зміни запасу природного капіталу. Негативними показниками є втрати соціального капіталу (витрати, пов'язані із злочинами, розпадом і розлученням сімей, неповною зайнятістю) і втрати природного капіталу (видобуток невідновлюваних ресурсів, руйнування озонового шару та інші).

GPI бере до уваги більш двадцяти аспектів життя, які ігнорує ВВП, оцінюючи вклад в економіку соціальних і екологічних чинників [7, 11, 21]. Для GPI також суттєвою є різниця між економічними операціями, які збільшують благополуччя і тими, які зменшують його. Це дає можливість робити висновки щодо ефективності розвитку країни та приймати на основі цього стратегічно обґрунтовані політичні рішення.

Висновки. Суспільний прогрес є сукупністю якісних змін в економічній, екологічній, соціальній та політичній складовій розвитку суспільства, що дозволяють забезпечувати потреби теперішніх та майбутніх поколінь, зберігаючи довкілля та раціонально використовуючи природні ресурси. Необхідність формування системи вимірювання (тобто системи індексів та індикаторів для кількісного і якісного оцінювання) суспільного прогресу спричинена потребами втілення ідей сталого розвитку.

Аналізуючи індикатори, що вимірюють різні аспекти суспільного добробуту, можна дійти висновку, що найважливішим індикатором, що дає можливість приймати ефективні рішення щодо розвитку всієї соціо-еколого-економічної системи є індикатор справжнього прогресу (GPI). Використання GPI створює передумови для усвідомлення того, що добробут залежить не лише від

економічного зростання, а від різнобічного розвитку людини, тому для України впровадження його розрахунку є актуальним.

Важливістю практичного застосування GPI є те, що відображаючи теперішній добробут населення, цей індикатор дає інформацію про споживання максимально можливої кількості ресурсів, виробництво яких не порушує місткість екосистем та забезпечує таку ж можливість майбутнім поколінням, тобто визначає передумови сталого розвитку.

Література

1. Економіка довкілля і природних ресурсів: Навчальні програми магістерського курсу підготовки економістів-екологів // Під. ред. Максимів Л. І., Загвойської Л. Д., Матвєєва М. Е. — Львів: Афіша, 2002. — 168 с.
2. Экономическое развитие общества 2006 — Концепция. — <http://www.bsuir.by>
3. *Синякевич І. М.* Екологізація розвитку: об'єктивна необхідність, методи, пріоритети // Економіка України. — 2004. — № 1. — С. 57—63.
4. *Туниця Ю. Ю.* Еко-економіка і ринок: подолання суперечностей. — К.: Знання, 2006. — 314 с.
5. *Шевчук В. О.* Українська наукова школа фізичної економії: світовий вимір та цивілізаційна перспектива. http://rudenkcmd.narod.ru/Shevchuk_stattia.htm
6. *Anderson, V.* 2006. Turning economics inside out, International Journal of Green Economics, Inderscience Publishers, Vol. 1, Nos. 1—2, pp.11—23.
7. *Anielski M., Rowe J.* 1999. The Genuine Progress Indicator—1998 Update. San Francisco: Redefining Progress. www.RedefiningProgress.org
8. *Bobylev S.* Economic evaluation of environmental goods 5th International Conference on Ethics and Environmental Policies «Business Styles and Sustainable Development», Kyiv, April 2—6, 2003.
9. *Boulding K.* 1966. The economics of the coming spaceship Earth. In Environmental Quality in a Growing Economy, ed. H Jarett, pp. 3—14. Baltimore: Johns Hopkins Univ. Press.
10. *Daly H. E.* 1968. On Economics as a Life Science, Journal of Political Economy 76: 392—406.
11. *Costanza R., Daly H. E., Bartholomew J. A.* Goals, Agenda and Policy Recommendations for Ecological Economics. // Ecological Economics: the science and management of sustainability / edited by Robert Costanza. — New York, Columbia University Press.- 1991. — Pp. 1—21.
12. *Costanza R., Erickson J., Fligger K., Adams A., Adams, C., Altschuler B., Balter S., Kelly J.* Estimates of the Genuine Progress Indicator (GPI) for Vermont, Chittenden County and Burlington, from 1950 to 2000. Ecological Economics, 51 (1), P.139—155.
13. *Georgescu-Roegen N.* 1971. The Entropy Law and the Economic Process. Cambridge, MA: Harvard Univ. Press

14. Kennet, M. 2007. Editorial: progress in Green Economics: ontology, concepts and philosophy. Civilisation and the lost factor of reality in social and environmental justice', Int. J. Green Economics, Vol. 1, Nos. 3/4, pp.225—249.

15. Ki-moon, Ban. Age of green economics. — Gulf times (Qatar) 22 October 2008. - <http://www.un.org/sg/articleFull.asp?TID=84&Type=Op-Ed>

16. Lawson, T. 2007. An orientation for green economics?, International Journal of Green Economics. Vol. 1, Nos. 3/4, 2007.

17. LaRouche, H. L. Vernadsky and Dirichlet's Principle Executive Intelligence Review. June 3, 2005.

18. LaRouche H. L. 2001. The Economics of the Noösphere. EIR News Services, Inc: 348

19. LaRouche H. L. 2005. The Earth's Next Fifty Years. Published by the author: 332.

20. Reardon, J. 2007. Green economics setting the scene, a critique, International Journal of Green Economics, Vol. 1, Nos. 3—4.

21. Talberth J., Cobb C., Slattery N. The Genuine Progress Indicator 2006. Executive Summary. www.redefiningprogress.org

22. Tennenbaum, J. Principles of physical economy. Eurasian Infrastructure and the Noösphere. Executive Intelligence Review. February 18, 2005.

23. Welford, R. 2007. Corporate social responsibility and Buddhist economics', International Journal of Green Economics, Inderscience, Vol. 1, Nos. 3—4.

С. Б. Погорєлов,

старший викладач кафедри
історії економічних вчень та економічної історії,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ІДЕЇ ПОЄДНАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПРИРОДНИЧИХ ЗАКОНОМІРНОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА В КОНТЕКСТІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО ПРОГРЕСУ

Civilization approach is the modern prospect of history and economic researches. The initial system formativ constituents of modern civilized paradigm of social development can be the basic ideas of physical economy. This paradigm is more adapted to the modern trends of economic science development. System lines are incident to the paradigm; it is built on the unity of economic, social, biological and cosmic things. It allows getting to know the dynamics of historical process more deepli. The symbiosis of achievements of natural and social-economic scientific thought is a physical economy, which occurred and develops as the aggregate of world-view and methodological principals, directed to the opening of natural laws in economic life. A physical economy and its component energy theory interconnected with the theoretic and methodological principals of the modern conceptions of steady development. Putting in a center the problems of humanity advancement the social energy factor, its supporters consider the social energy as fundamental civilization movement.